

kek, fémek (kulcs, vas- és bronztüredékek), állatcsont, valamint fazekak, korsók, tálak türedékei kerültek elő.

A késő középkori rétegekből szintén jelentős mennyiségű kerámia (fazék-, palack-, szilketüredékek, kályhaszemek), állatcsont, fémlelet (bronzedény türedéke, gyűszű) és néhány pénz származott.

A leletanyagot a váci Tragor Ignác Múzeumban helyeztük el.

Munkatársak: Bíró István, Hostyinszky Attila, Kóka István technikusok; Érdi Benedek geodéta; Zay Orsolya, Rákóczi Gergely régészhallgatók (ELTE).

RÁCZ TIBOR ÁKOS – KECSKÉS ANITA

555. Vác, Német város

(MRT XIII/2 k. 31/3 lh., KÖH 12066)

(Pest megye) Kö

Vác város központjában a „Fő utca – Fő tér” program II. ütemének kivitelezési munkálatai során több helyszínen is végrehajtották a régi közművezetékek cseréjét. Az új vezeték szinte kivétel nélkül a régi nyomvonalra kerültek. A 60–70 cm széles, nehezen hozzáférhető árokban bolygatatlan régészeti jelenségeket ritkán találtunk, a legtöbb esetben csak a rétegsorokat dokumentálhattunk az árok megtisztított oldalán. Régészeti megfigyeléseket az Eötvös, Eszterházy, Görgey, Katona Lajos, Széchenyi utcákban tartottunk 2010. április 7. és szeptember 8. között.

Eötvös utca

Az Eötvös u. 2. sz. alatt augusztus 10–12. között végeztek szennyvízcsatorna bekötési munkálatokat. A 60–80 cm széles közműárokot DDNy-i irányban 6 m hosszan vezették be a telek belterületére az utca gerincében húzódó fővezetékéről. Részben a régi szennyvízcsatorna nyomvonalára bontottak rá, de részben bolygatatlan talajt is kiástak. A bolygatatlan részen dokumentálhatóak voltak a kultúrrétegek: legfelül kevert, szürke, hamus feltöltés, alatta 50 cm-es mélységben paticsstörmelékes réteg, alatta sárga homokos feltöltés, majd ez alatt helyezkedett el mintegy 50 cm vastagon a 14–15. századi barna, enyhén kevert betöltés. 170–180 cm-es mélységben a markoló még nem érte el a bolygatatlan talajt. Ezen a szinten kormos-hamus réteget regisztráltunk, ami nagy valószínűséggel egy 13–14. századi ház pusztulásával hozható kapcsolatba. A háznak 40–50 cm vastag paticsos omladékát dokumentálhattuk az árok D-i végében, ill. ez alatt a kemény, meszes, agyagos padlót egy 20×60 cm-es felületen. Az árokból 14–16. századi kerámiatüredékeket és újkori üvegtüredékeket gyűjtöttünk.

Eszterházy utca

Az április 9–15. közti időszakban az Eszterházy utca teljes hosszában kicserélték a fővezetékét, de ez mindvégig a régi vezeték nyomvonalán történt, így érintetlen régészeti jelenségeket alig tudtunk regisztrálni. Az utca Fő tér felőli végén a kiásott árok metszetén több újkori

gödör feltjét is megfigyeltük, dokumentáltuk. Ugyanitt több újkori cserép és egy 13–14. századi, tagolt peremű, vállán bekarcolt hullámvonallal díszített fazéktüredék került elő. Augusztus 11-én vezetéköt kötötték be a 11. sz. házba. Az árokból néhány középkori cserepet gyűjtöttünk.

Görgey utca

Július 8-án a Görgey u. 2. előtt, a Széchenyi és Görgey u. találkozásánál jelentkeztek régészeti jelenségek. A 60–70 cm széles, 150 cm mély közműárokot itt olyan nyomvonalra helyezték, melyet korábban nem bolygattak beásással. A kiásott mélységben még nem érték el az altalajt. A jelenkori bolygatott talajréteg alatt egy paticsos, faszémszemcsés, agyagos betöltés húzódott újkori és kevés középkori cseréppel. A közműárok K-i felében az említett réteg alatt sikerült elkülöníteni egy sárga agyagos feltöltést, benne egy vékony koromréteget, alatta egy sóderes járó- vagy építési szintet. Ezekből a rétegekből középkori (14–16. századi) fazéktüredékek kerültek elő. A középkori réteget 2–3 újkori beásás vágta.

Katona Lajos utca

A Katona Lajos utcának az Eszterházy u. felőli szakaszán végeztek földmunkákat augusztus 17–18-án. A korábban is bolygatott helyszínen régészeti jelenséget nem regisztráltunk, a kidobott földből kevés középkori kerámiatüredéket gyűjtöttünk.

Széchenyi utca

A Széchenyi utcában víz- és szennyvízvezeték fektetéséhez kapcsolódóan végeztek földmunkákat az augusztus 17. és szeptember 8. közti időszakban. A 14. sz. ház előtt, a nagykapu bal oldala és a sportbolt bejárata melletti jobb ablak jobb oldala közötti szakaszon láthatóvá vált a középkori Hatvani kapu részlete, pontosabban a kapu egyik fala teljes hosszában. A régi vízgerinc hosszában vágta a falat, emiatt a belső falsík nem volt megfigyelhető, a külső falsík pedig feltehetőleg a 10. sz. előtt lévő parkolók alatt van. A látható falszakasz az utcával párhuzamos, kb. 8–9 m hosszú, két végén derékszögben megtörik. A falak szélessége legalább 150 cm, de biztosan a fenti okok miatt nem lehetett megállapítani. A kapu főút felőli sarkánál, a falsíktól 30 cm-re a falban 50–60 cm mély és 60 cm széles cölöphely került elő, oldala habarccsal kiöntve, belsejében korhadtt fadarabok. A Főtér felé haladva a cölöphelytől 1 m-re a falban félkörös bemélyedés látható, kb. 60 cm széles és 40 cm mély. A főút felé eső saroknál, a külső falsík előtt, 180 cm mélyen, 160 cm szélességben korabeli habarccsal kevert, vízszintesre síkozott, tapasztott/lejárt felület került elő. Itt sejthető az alapozás teteje, valamint a korabeli járószint, innen indulnak a kapu felmenő falai. A falak teteje jelenleg az utcaszint alatti 40–50 cm-es mélységig emelkedik. A jelenkori-újkori rétegek alatt az árokban megfigyelt betöltés: sóderrel

és törmelékkel kevert sötétszürke homokos, agyagos, habarcsos humusz. A Hatvani kapu feltárása része a Főutca – Főtér rehabilitációs programnak, teljes kutatására előreláthatólag 2011-ben kerülhet sor.

Munkatársak: Hostyinszky Attila, Kóka István ásatási technikusok.

RÁCZ TIBOR ÁKOS

556. Vác, Tabán utca 20/a
(MRT XIII/2. k. 31/31 lh., KÖH 12197)
(Pest megye) Kk

2010. szeptember 8. és október 31. között a Pest Megyei Múzeumok Igazgatósága régészeti megfigyelése mellett végezték a telken a lakóházépítés gépi és kézi földmunkáit. Elbontották a telken álló épületet, majd gépi erővel távolították el a talajrétegeket a majdani épület alsó szintjére tervezett garázs és pince mélységéig. A telek hosszanti oldala párhuzamos a Duna felé lejtő Mézeskalács utcával, talajrétegei ennek megfelelően szintén a Duna felé lejtnek. A telek alsó részén egy 18. századi ház építésével elbontottak minden esetleges korábbi régészeti emléket a bolygatatlan, homokos, sóderes rétegeig.

A telek felső, Tabán utcára néző frontján a munkagép 100–120 cm-es mélységig távolította el az új- és jelenkori feltöltést, ami szinte kizárólag építési törmelékkel tartalmazott. 120 cm-es mélységben jelent meg a késő középkori, szürke, homokos, kavicsos feltöltés. A számunkra hozzáférhető, 2×8 m alapterületű, még bolygatatlan felületen kisebb kutatás elvégzésére nyílt lehetőségünk. Egy 1×5 m alapterületű kutatóárkot alakítottunk ki az utcafronttal párhuzamosan, hogy a késő középkori rétegződéseket metszetben is tanulmányozhassuk. A metszeten két elkülönülő, változó vastagságú réteget regisztráltunk: a késő középkori, szürke, koromszemcsés, kavicsos, kevert réteg vastagsága 10–50 cm volt. Alatta húzódott egy világosabb szürke, sárga agyaggal kevert, az előzőnél homogénebb feltöltés. Végül 20–30 cm-es mélységben több ponton is elértük a sárga, homokos altalajt. Szelvényünkben négy cölöphely, két sekély, árokszerű beásás és két amorf gödör mélyedt ennél mélyebbre, 60–100 cm-es mélységbe. Az objektumokat részben egymásba ásták, betöltésük a szürke feltöltéstől nehezen vált el. A szelvény É-i végében kibontott két árokszerű beásás jellege és betöltése alapján biztosan újkori objektum volt. A szelvény D-i végében egy meszesgödört találtunk újkori kerámiával. A többi beásásból, akár csak a szürke, homokos feltöltésből késő középkori (16–17. századi) emlékműanyag származott (kevés kerámia, állatcsont, egy vaslemez). A cölöphelyek feltételezhetően egy 16–17. századi építmény maradványai lehettek. Ennél korábbi emlékeket a telken nem találtunk.

Munkatársak: Kóka István ásatási technikus, Érdi Benedek geodéta.

RÁCZ TIBOR ÁKOS

557. Városföld, Kompresszorállomás
(KÖH 72681)

(Bács-Kiskun megye) I

A HT-117 jelű lelőhely, mely a Magyar–Horvát gázvezeték fogadóállomásának építéskor régészeti megfigyelés során került elő, Városföld községtől K-re, egy É–D irányú dombvonulaton található. A kutatást 2010. január 11–13. között, 3108 m²-en végeztük, mintegy 80 m hosszúságban és 40 m szélességben. A feltárás során egy ismeretlen korú, szórt szerkezetű telep DK-i sarkát tártuk fel. Egy árkot – feltehetően karám – és négy sekély gödört dokumentáltunk. Az objektumokból nem került elő korhatározó lelet, a lelőhely É-i és Ny-i irányban feltehetőleg folytatódik.

Munkatársak: Kulcsár Zoltán, Kulcsár Zoltánné, Frank Tamás technikusok.

HARGITAI ANDRÁS

558. Városföld, Szabó-tanya
(KÖH 73239)

(Bács-Kiskun megye) A, I

A lelőhely Kunszállástól mintegy 2 km-re, a Városföld felé vezető műúttól É-ra, a Szabó-tanyától 100 m-re ÉNy-ra fekszik, DNY-i vége a kb. 300 m-re lévő Fehér-tanya vonalánál húzódik több ÉNy–DK irányú kisebb-nagyobb földhátan. A Magyar–Horvát gázvezeték nyomvonalára eső HT-138 jelű lelőhelyen 2010. április 1–26. között a Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat munkatársai több ütemben végeztek feltárást. A lehumuszolt 3018 m²-ből régészeti objektumokkal fedett 2261 m² volt. A sárga homokos altalajon 23 objektum folytja rajzolódott ki a nyelés során, közülük 18 árokrészlet és 4 gödör volt. A leletanyag alapján egy objektum köthető az avar korhoz. További egy objektum legújabb korinak bizonyult. A leletanyag hiányában ismeretlen korúnak meghatározott objektumok száma 21.

A kisebb méretű hulladéktároló gödrök alakja többnyire kerek vagy ovális. Ezek közül 3 tálszerű, sekélyen az altalajba mélyedő, egy méhkas alakú volt. A kibontott kisebb-nagyobb árokszakaszok többsége egyenes vonalú, ívelt oldalú és aljú volt. Kivételt képez a lelőhely 5+585–5+670 pontjai között (M5 autópályától ÉK-re) előkerült 67,5 m hosszú, 8,5 m széles árok, melyet feltehetőleg vízelvezetésre használtak. Az ásatás jellegéből adódóan a feltárt részletek alapján az árkok nagyobb összefüggéseit nem láthatjuk világosan. Az objektumok között szuperpozíciót egy esetben tudtunk megfigyelni, ami arra utal, hogy a tanyaszerű telepet egy rövidebb időintervallumban lakták.

A leletek az elsődleges feldolgozásukat követően a Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat Múzeumi Szervezeténél kerülnek végleges elhelyezésre.

Munkatársak: Pópitay Richárd, Szabó Dénes technikusok.

BENEDEK ANDRÁS